

Kritik mot Individ- och familjenämnden i Västerås kommun för felaktig hantering av en fråga om anlåtande av ombud

Beslutet i korthet: Vid ett möte i anledning av en orosanmälan rörande barn begränsade förvaltningens företrädare informationen till en av barnets vårdnadshavare och dennes ombud till sådana uppgifter som inte omfattades av sekretess hos socialtjänsten.

I beslutet konstaterar JO att tjänstemannen haft fel utgångspunkt vid sitt ställningstagande. Det finns i princip inte något utrymme för att ställa krav på att en person har särskilda juridiska kunskaper för att han eller hon ska få vara ombud i ett ärende. Som huvudregel gäller vidare att ombudets rätt att ta del av uppgifter i ett ärende – även sådana uppgifter som omfattas av sekretess – följer den rätt som huvudmannen har.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Individ- och familjenämnden i Västerås kommun. Klagomålen rörde bl.a. att företrädare för Socialkontor barn och ungdom inte tillåtit att AA företräts av ett ombud vid ett möte.

Av anmälan framgick bl.a. följande. AA var som vårdnadshavare kallad till ett möte den 25 november 2011 vid Socialkontor barn- och ungdom i anledning av orosanmälningar rörande hans barn. Även barnens andra vårdnadshavare, BB, skulle närvara vid mötet, som sammankallats av mottagningssekreteraren CC. Vid mötet tillät CC inte att AA:s ombud företrädde honom och angav som skäl för det att BB inte hade något ombud.

Utredning

Inledningsvis inhämtades journalanteckningar. Därefter anmodades Individ- och familjenämnden att inkomma med utredning och yttrande över vad som anförts i anmälan beträffande socialtjänstens uppfattning att AA inte får ha med sig ombud/biträde vid kontakterna med socialtjänsten.

Nämnden beslutade att som sitt remissvar översända skrivelser från dels Sociala enheten (här utelämnat; JO:s anm.), dels Socialkontor barn och ungdom. Av sistnämnda skrivelse, som upprättats av CC, framgick bl.a. följande.

BB och AA kommer 2011-11-25 enligt överenskommelse på besök till Socialkontor Barn och Ungdom. Anledning till att vårdnadshavarna kallas till möte på

socialkontoret är att det inkommit två anmälningar om oro för deras gemensamma barn. Syftet med mötet är att genomföra en förhandsbedömning i ärendet för att kunna fatta beslut om vidare handläggning i ärendet.

BB och AA kommer på inbokat möte 2011-11-25. AA har med sig sin gode vän DD som AA önskar företräda honom på mötet samt i den eventuellt fortsatta kontakten med Socialtjänsten. Frågan om DD får ta del av förhandsbedömningen ges även till den andra vårdnadshavaren som inte ger sitt medgivande. AA ges information om detta samt att det föranleder att DD – som inte är en juridisk företrädare – inte kan vara med på förhandsbedömningen för att få information om inkomna anmälningar samt om det som berör barnen, detta utifrån socialtjänstens sekretess.

För att AA ändå ska ges en möjlighet att framföra sin åsikt avseende de inkomna anmälningarna samt om barnens livssituation, informeras han om att det finns en möjlighet att genomföra mötet tillsammans med DD. Detta under förutsättning att Socialtjänsten med hänvisning till sekretessen, inte kan nämna något som avser de inkomna anmälningarna samt inte heller något om barnen. AA godtar detta och Socialtjänsten beslutar då att ha vårdnadshavarna i varsitt separat besök.

AA begär under sittande möte ut protokoll på det som avhandlas. AA begär även ut vilket aktuellt lagrum som råder, och som styrker det Socialtjänsten hänvisar till gällande att hans gode vän DD inte kan företräda honom under förhandsbedömningen. AA ges information om att han kommer att få förhandsbedömningen skickad till sig då den är avslutad samt även hänvisningen till lagrummet.

Ovan begärda dokument skickas till AA och BB 2012-01-02. I detta brev finns även hänvisning till Offentlighets och sekretesslagen 26 kap. 1 §. Detta lagrum styrker Socialtjänstens beslut om att det inte är möjligt för AA att ha en god vän med sig – som inte är en juridisk person – i att företräda honom i hans kontakter med Socialtjänsten för att få information om inkomna anmälningar och om barnens livssituation om inte den andre vårdnadshavaren godtar detta.

Till remissvaret fogade nämnden vissa handlingar.

AA kommenterade remissvaret.

AA:s särbo EE kom in med ett yttrande jämte vissa handlingar.

Bedömning

Den som för talan i ett ärende får, enligt 9 § första stycket förvaltningslagen (1986:223), FL, anlita ombud eller biträde. Med ombud avses någon som har muntlig eller skriftlig fullmakt från parten att föra hans eller hennes talan. Som huvudregel gäller att ett ombuds rätt att ta del av uppgifter i ett ärende – även sådana uppgifter som omfattas av sekretess – följer den rätt som huvudmannen har. Om ett ombud visar oskicklighet eller oförstånd eller på annat sätt är olämplig kan myndigheten enligt 9 § andra stycket FL avvisa honom eller henne som ombud. Ett sådant beslut kan överklagas.

FL innehåller inte några principiella begränsningar hänförliga till ett ombuds kvalifikationer, exempelvis att ombudet måste ha juridisk utbildning. En part har i princip rätt att fritt välja vem som ska vara hans eller hennes ombud. Det är således fullt möjligt att som ombud anlita en bekant eller nära släkting (se t.ex. JO:s ämbetsberättelse 1992/93 s. 417).

Det står klart att det var AA:s avsikt att DD skulle företräda honom som ombud vid mötet den 25 november 2011. Berörd tjänsteman vid förvaltningen synes också vid tillfället ha uppfattat saken på det sättet. Av nämndens yttrande framgår att DD visserligen tilläts vara med vid mötet, men att informationen till honom och AA begränsades. Detta med hänvisning till att DD inte var en "juridisk företrädare" och därför inte bedömdes ha rätt att ta del av uppgifter som hos socialtjänsten omfattas av sekretess.

Det aktuella ärendet var av sådant slag att det vid mötet kunde tänkas förekomma känsliga uppgifter som omfattas av sekretess hos socialtjänsten. Som framgått är det emellertid inte möjligt att, som nämnden hävdar, ställa krav på att en person har särskilda juridiska kunskaper för att han eller hon ska få vara ombud i ett sådant ärende. Förvaltningens företrädare utgick således från fel utgångspunkt när hon begränsade DD:s roll vid mötet och den information som kunde lämnas till AA.

Vad AA anfört i övrigt föranleder inte något uttalande från min sida.

Jag har denna dag fattat beslut i ett annat ärende som rör liknande klagomål mot Individ- och familjenämnden i Västerås kommun (JO:s ärende dnr 2802-2012). Även i det beslutet har jag funnit att förvaltningen hanterat en fråga om anlitan­de av ombud på ett felaktigt sätt. Jag förutsätter att nämnden i framtida ärenden beaktar de uttalanden som jag har gjort i besluten.

Ärendet avslutas med den kritik som innefattas i det ovan anförda.